

Politologie na Litvě: vznik, vývoj, instituce a inspirace (?)

VÍT HLOUŠEK

Moderní litevská politická věda má za sebou zhruba deset let existence. Je to mnoho nebo málo? Z hlediska srovnání s „etablovanějšími“ obory se může zdát, že jsou litevská politologie a s ní související vědecké a pedagogické programy a instituce teprve v jakémsi inkubačním stádiu. Z hlediska doby potřebné ke konsolidaci alespoň základní nezbytné infrastruktury (existence a elementární struktura vědecké obce a výzkumného a akademického provozu) je to doba dostačující k tomu, aby se uchytila základní síť pracovišť, vědeckých periodických i neperiodických publikací, studijních i výzkumných programů. Současná litevská politologie se nachází právě v této fázi. Její dnešní stupeň rozvoje z ní činí v kontextu pobaltských států zřejmě nejpokročilejší národní politologii, v kontextu širším pak patří k těm dynamičtěji se rozvíjejícím středo- a východoevropským politologiím, jejichž vznik a rozmach byl umožněn a zároveň vyvolán pádem komunistického panství.

Soudíme, že stručné přiblížení osudů této disciplíny v jedné ze zemí, která v tomto směru vycházela z dosti srovnatelných vstupních podmínek a předpokladů, nemusí být pro českou politologii, respektive její representanty, vůbec nezajímavé. Každý smysluplný a funkční vědecký provoz vyžaduje kromě personálních, materiálních a morálně-společenských podmínek také určitou míru permanentní reflexe postavení, možností a procesu vývoje disciplíny obecně. Právě takové reflexi nesporně napomáhá znalost srovnatelných zahraničních skutečností a zkušeností. Pokud se této studii podaří rozšířit základnu pro takto orientované komparativní úvahy, nebyla psána nadarmo.

1. Vznik a vývoj litevské politologie aneb od překonávání sovětského dědictví k moderní vědě¹

Vznik politické vědy na Litvě kráčet ruku v ruce s celkovými politickými a společenskými změnami na přelomu 80. a 90. let. Už v roce 1988 začalo docházet na universitě ve Vilniusu, která byla za sovětské éry hlavním centrem společenskovědního bádání, k prvním pohybům v tomto směru. Vedle jednoznačně ideologicky definovaných a profilovaných kateder dějin KSSS a vědeckého komunismu zde existovala i jiná akademická pracoviště (katedra filosofie, katedra dějin filosofie, laboratoř sociologického výzkumu a Fakulta historie), jejichž studenti a pedagogové začali ve zmíněném roce 1988 pocíťovat apriorní ideologičnost jako zátěž. Tito lidé (zejména historik prof. Rolandas Pavilionis²) vyvolali diskusi o postavení kateder dějin KSSS a vědeckého komunismu, doprovázenou studentskými protesty proti přednáškám nejideologičtějších vyučujících. K protestům se přidala i skupina studentů a pedagogů vilniuské

právníké fakulty, která žádala zařazení politologických přednášek do své výuky, což bylo splněno už v roce 1989.

I na Litvě museli překonávat problém, který byl typický pro rodící se politickou vědu v celém postkomunistickém prostoru. Díky faktické absenci delší tradice podobných zkoumání a díky velice rozdílnému odbornému zázemí protagonistů utvářející se politologie panovala v iniciační fázi dosti ostrá kontroverze ohledně toho, co by vlastně mělo tvořit náplň oboru. V diskusi vykristalisovaly tři hlavní názory:

- zavést nové kurzy politické filosofie, práva a litevských politických dějin (Rolandas Pavilionis).
- vytvořit politologii jako komplexní vědu, zahrnující politické dějiny, dějiny politických idejí, mezinárodní vztahy i určitou formu komparativní politologie (Gediminas Vitkus, Algis Krupavičius).
- učit studenty společenskou teorii, sociologii a základy politologie (Lauris Bielinis).

Všem těmto návrhům bylo společné to, že centrem politologických studií se měly stát transformované katedry dějin KSSS a vědeckého komunismu. Nakonec byl nalezen konsensus, který zkombinoval všechny tyto tendence, jehož hlavním cílem však bylo vybudovat politologii³ podle standardů západní Evropy a USA.

Již na podzim 1988 byla sestavena poradní skupina reformám nakloněných společenských vědců při republikovém ministerstvu vyššího školství, která umožnila oficiální zavedení politologie do spektra studovaných oborů, přičemž konkrétní náplň studia zůstala v kompetenci příslušných akademických institucí, v praxi pak skutečně došlo k zásadní decentralisaci při tvorbě konkrétních výukových programů. Došlo k radikální reorganizaci kateder vědeckého komunismu a dějin KSSS, přičemž odešli nejzkompromitovanější pedagogové.

V této první fázi rozvoje litevské politologie (Krupavičius ji vymezuje lety 1988–1991) panoval značný zmatek v tom, co se vlastně bude přednášet, jasný profil dostával nový obor jen pozvolna. Obecně lze říci, že převažovala výuka sociologie politiky, problematiky národního státu, politických ideologií, mezinárodních vztahů a představ „občanské společnosti“. V průběhu let 1990–1991 však byla tato rudimentární struktura obohacena o komparativní politologii, teorii demokracie a další oblasti výuky běžné na Západě.⁴ V této první etapě se rovněž podařilo vytvořit odborné politologické periodikum. Z iniciativy Laurise Bielinise začala vycházet *Politika*; od roku 1991 doposud nese tento časopis název *Politologija*.⁵

V roce 1991 byla litevskou politologickou obcí pocíťována určitá vzájemná izolovanost a nedostatek komunikace mezi jednotlivými pracovišti. Po konzultacích politologů z Vilniusu a Kaunasu byla v červnu 1991 založena Litevská asociace politických věd (prvním předsedou byl zvolen Krupavičius, v roce 1995 jej nahradil dr. Egidijus Kúris). V roce 1994 se tato asociace přičlenila k *International Political Science Association*.

Rok 1992 byl ve znamení dalšího institucionálního rozvoje: došlo k založení Institutu pro mezinárodní vztahy a politickou vědu (*Tarptautinių santykių ir politikos mokslu institutas – TSPMI*) na vilniuské universitě, na universitě v Klajpedě byla založena katedra politologie a sociologie. Vzniklo i několik soukromých pracovišť, orientovaných na politologický výzkum (Centrum strategických studií, Centrum politických informací a analýzy, Centrum nenásilné akce etc.), ale žádné z nich nepřežilo z důvodu nedostatku finančních prostředků polovinu 90. let. Od roku 1991 jsou systematicky vyučovány základy politologie na litevských středních školách.

2. Přehled litevských politologických pracovišť

Nejrozsáhlejší vědecká a pedagogická činnost se na Litvě odehrává vcelku logicky a předvídatelně v rámci *University of Vilnius*. Zde působí nejen TSPMI, ale také katedra politologie.

Na vilniuské univerzitě byly v roce 1989 katedry dějin KSSS a vědeckého komunismu přejmenovány na katedry politologie a politických dějin, jež se v roce 1991 sloučily v jediný ústav. Tato katedra přetrvávala doposud jako katedra filosofie a politologie v rámci Fakulty humanitních studií, která je dislokována v Kaunasu.

Centrem výuky politologie a politologického výzkumu v rámci vilniuské univerzity je však TSPMI, který byl založen 7. 2. 1992 jako Institut mezinárodních vztahů, své současné jméno nese od 26. 11. 1992. Jedná se o instituci, kombinující výzkum s akademickou činností. V roce 1995 bylo v rámci institutu vybudováno Centrum pro studium evropské integrace (v čele stojí Gediminas Vitkus).⁶ TSPMI navázal spolupráci s řadou zahraničních universit a politologických pracovišť, je podporován rovněž Úřadem NATO pro informace v Bruselu. Institut v současné době zaměstnává 38 vyučujících a výzkumných pracovníků.⁷ Centrum vědecké činnosti institutu zpočívá ve výzkumu litevské *polity, politics a policy*, dále zařazení Litvy ve struktuře mezinárodních vztahů, integrace Litvy do EU, kooperaci v rámci Baltského prostoru etc.⁸ Institut vyvíjí bohatou publikační činnost periodických i neperiodických publikací. Vedle zmíněného již časopisu *Politologija* vydává ve spolupráci s litevským ministerstvem zahraničních věcí časopis *Lithuanian Foreign Policy Review*.⁹

Institut realizoval od roku 1992 dvouleté diplomované studium mezinárodních vztahů pro studenty, kteří paralelně studovali na vilniuské univerzitě ještě jiný obor. Tento program byl v roce 1995 zastaven. Od akademického roku 1993/94 otevřel čtyřleté bakalářské studium politologie¹⁰ a doktorandské studium.¹¹ Postupně se začaly rozvíjet i magisterské studijní programy v oboru Politická sociologie, Mezinárodní vztahy, Veřejná správa (od roku 1998) a interdisciplinárně zaměřené magisterské programy Evropská studia a Mezinárodní komunikace. V letech 1997–1999 graduovalo na TSPMI 130 studentů. Souhrnně je možno říci, že studium na TSPMI je značně interdisciplinární a obsahuje přednášky z mezinárodních vztahů, diplomacie, komparativní politologie, analýsy *policy*, makro- i mikroekonomie, veřejné správy, práva, sociologie, psychologie a metodologie společenských věd.¹²

Po Vilniusu se i na *Univerzitě Vytautase (Vítolda) Velikého v Kaunasu*, která byla obnovena v roce 1989,¹³ vytvořilo akademické a pedagogické pracoviště politologického zaměření. Politologie byla v rámci univerzity vyučována již od roku 1990, ale samostatná katedra politologie vznikla v rámci místní Fakulty sociálních věd až v lednu 1997, přestože už od roku 1994 bylo možno studovat samostatný obor politologie v bakalářském a od roku 1995/1996 i v magisterském stupni (v kooperaci s univerzitou v Bergenu).¹⁴ Univerzita Vytautase Velikého měla v porovnání s ostatními litevskými univerzitami nejbohatší mezinárodní vazby a tak studium¹⁵ bylo zajišťováno z velké části právě mezinárodní spoluprací.¹⁶

V průběhu roku 1998 došlo k organizačním změnám. V únoru byl založen Institut pro mezinárodní právo a politologii, jenž byl vyčleněn ze struktury Fakulty sociálních věd. Bylo rovněž vytvořeno Centrum pro sociopolitickou analýzu. V červnu téhož roku byla katedra politologie (spolu se Školou práva) převedena z Fakulty sociálních věd do zmíněného institutu. V říjnu 1998 pak byl institut doplněn ještě o katedru žurnalistiky. V současnosti nese institut název Institut politických věd a diplomacie, struktura zůstala stejná.¹⁷ Katedra politologie zaměstnává

v současnosti pět pracovníků na plný a tři na částečný úvazek, studuje na ní 189 studentů bakalářského a 16 magisterského studia.¹⁸

Politologie, respektive spíše příbuzné obory, jsou pěstovány i na druhé kaunaské vysoké škole – *Technické universitě*. Již v roce 1990 vznikla v jejím rámci Fakulta správy, přejmenovaná v roce 1999 na Fakultu sociálních věd. Fakulta nabízí mimo jiné i bakalářské a magisterské studium v oboru veřejná správa.¹⁹ Nejdůležitějším pracovištěm je v roce 1995 vzniklá samostatná katedra veřejné správy. V současné době zajišťuje kurzy a vědecký výzkum v oblasti sociologie, politologie a práva, většina vědeckého výzkumu je věnována projektům v oblasti politického systému Litvy, administrativy a programů veřejné (státní) *policy*.²⁰ Personálně jde o relativně rozvětvené pracoviště (5 profesorů, 7 docentů a 9 odborných asistentů a vědeckých pracovníků spolu s devíti externisty a 21 doktorandy).²¹ Vedle toho působí v oborech spřízněných s politologií i katedra evropské integrace a Centrum pro výzkum veřejné politiky. Toto vědecké pracoviště bylo založeno v březnu 2000 a jedná se o výsledek spolupráce s univerzitou v Bergenu, jehož cílem je vytvářet základnu pro pokročilá studia v politologii, veřejné správě a sociologii.²²

Studijní program Veřejná správa byl zaveden v říjnu 1993 s cílem školit budoucí místní a celonárodní úředníky ve veřejném sektoru. Bakalářský stupeň je určen jako příprava pro budoucí úředníky jak veřejného tak i soukromého sektoru. Magisterský stupeň pak rozvíjí získané poznatky tím, že kombinuje studium teorie veřejné správy a základů společenských věd²³ s praktickou aplikací akademických znalostí tím, že studenti běžně participují na aktivitách lokálních orgánů státní správy a samosprávy. To je výhodné i z hlediska navázání užších kontaktů mezi studenty a státní správou a jednoznačně to napomáhá absolventům oboru v hledání pracovního umístění. Vedle toho existují i doškolovací certifikované programy pro zvýšení kvalifikace státních úředníků.²⁴

Rovněž na univerzitě v Klajpedě, zřízené k 5. 10. 1990, bylo založeno menší politologické pracoviště (katedra měla 7 členů v roce 1997). Katedra pro sociologii a politologii klajpedské univerzity byla v roce 1995 rozdělena na samostatné katedry sociologie a politologie. V čele katedry stojí doc. Antanas Bučinskas, který v současné době zároveň vykonává funkci děkana Fakulty sociálních věd, pod níž katedra politologie spadá. Od roku 1992 zajišťuje klajpedská univerzita bakalářské studium politologie, od roku 1996 rovněž magisterské studium se specializací na politickou teorii a veřejnou správu. Od počátku byl hlavní vědecký zájem klajpedských politologů zaměřen na místní politiku a procesy, probíhající v transičních zemích střední a jihovýchodní Evropy.²⁵ Rovněž klajpedská univerzita vydává vlastní časopis, který je ovšem zaměřen na širší spektrum společenských věd. Je vydáván litevsky, anglicky a německy pod názvem *Mosty (Tiltai – Bridges – Brücken)* a obsahuje řadu článků z oborů politologie a mezinárodní vztahy.²⁶

3. Litevská politologie: propojení domácího potenciálu se zahraničím a teorie v praxi

Jak lze tedy shrnout stav a trendy politologické výuky a výzkumu na Litvě? Obecně se rýsuje několik tendencí. První z nich je poměrně početné personální obsazení jednotlivých pracovišť. Druhým rysem, který rovněž představuje zřetelnou výhodu z hlediska potenciálu rozvoje oboru, je širší a hloubka kooperace se západoevropskými (především skandinávskými) a americkými

universitami, nadacemi a vědeckými centry. Projevuje se v mnoha směrech od společných výzkumných projektů přes účelové dotace, personální kontakty a výměny až po společné studijní a výukové programy. V tomto směru došla litevská politologie dále, než většina ostatních „národních“ politologií v „postkomunistickém“ prostoru. Třetí rys se už může jevit jako problematický. Je jím skutečnost, že politologie na Litvě je přiřazována z hlediska struktury akademických pracovišť zpravidla k dalším oborům, ponejvíce pak ke studiu veřejné správy. To sice může na jednu stranu nabídnout mladému oboru určitou základnu pro vlastní etablování se, na stranu druhou však může rozvoj těchto příbuzných disciplin komplikovat rozvoj politické vědy samotné. Zdá se však, že v litevském případě prozatím převažují výhody tohoto spojení a zejména faktické propojení řady politologických pracovišť s výukou budoucích elit litevské byrokracie může (alespoň dočasně) poskytnout politologickému výzkumu potenciálně i určité materiální a finanční záruky.

Není vyloučeno, že právě toto je cesta, jak propojit politologickou teorii s politickou a administrativní praxí. Pokud by se podařilo najít takový *modus vivendi*, který by na jednu stranu poskytoval politické vědě určitou formu materiální garance a na stranu druhou by neznamenal služebné podřízení akademické a výzkumné činnosti dozoru státního aparátu, mohlo by to pro rozvoj politologie znamenat klad. Pokud je oprávněně volání po profesionalizované a depolitizované byrokracii v nižších „patrech“ státního správního aparátu,²⁷ pak by „kontrakt“ tohoto druhu neměl být nevýhodný ani pro stát.

Poznámky:

1. Následující přehled je zpracován podle KRUPAVIČIUS, A. (1997): *Political Science in Lithuania: Years of the Breakthrough*. (<http://vingis.sc-uni.ktu.lt/polsci/lpolsci.htm>).
2. Reformisté mezi společenskými vědci ovšem nikdy nevytvořili formalizovanou skupinu, což je možno chápat mimo jiné i jako výraz odporu a vědomé distance vůči tehdy převládající sovětské formě tuhé akademické centralisace.
3. Už na přelomu let 1988/89 se pro politologii vžil spíše název „*politologija*“ namísto „*politikas mokslas*“ (politické vědy) a převažuje v běžném provozu i v současnosti. Neplatí to však v oblasti názvů studijních programů a vědecko-pedagogických pracovišť, kde převažují termíny „politické vědy“ či „politická věda“.
4. Důvodem bylo nejen časté hostování politologů ze Západu na Litvě (vedle osob litevského původu, působících v zahraničí, to byl například E. Jahn), ale také pomoc, kterou litevská politologie získávala z mezinárodních vzdělávacích programů (TEMPUS, Sorosova či Fullbrightova nadace etc.) a universit ze Západu (zejména z Dánska, Norska a Švédska).
5. Časopis vycházel nejprve dvakrát ročně, od roku 1999 se jeho periodicitu zdvojnásobila. Jedná se o jediný odborný časopis v Pobaltí, věnovaný výlučně politologii. Od roku 1994 je *Politologija* podporována přímo i Institutem pro mezinárodní vztahy a politickou vědu.
6. V čele TSPMI stojí rada ředitelů, již jsou podřízeni výkonný ředitel, ředitel pro výzkum a ředitel pro výuku, kteří spravují administrativu, veškeré vědecké a výzkumné záležitosti a konečně řídí vyučování studentů. V současnosti působí v rámci institutu šest výzkumných skupin: pro politické ideje, pro politickou sociologii, pro veřejnou správu, pro mezinárodní vztahy, pro střední a východní Evropu a pro evropskou integraci. Srov. *Organisational Structure* (http://www.tspmi.vu.lt/english/org_structure.htm).
7. *Institute of International Relations and Political Science Vilnius University* (<http://www.tspmi.vu.lt/english/index.htm>). Je nutno zmínit alespoň jména jako dr. Lauras Bielinis, doc. Egidius Kúris, doc. Raimundas Lopata, prof. Evaldas Nekrašas či doc. Gediminas Vitkus.

8. Srov. *Research* (<http://www.tspmi.vu.lt/english/research.htm>).
9. Tento časopis vychází od roku 1998 a zabývá se litevskou zahraniční a bezpečnostní politikou ve snaze propojit akademickou sféru s praktickou politikou. Časopis má i svou internetovou stránku: <http://www.urm.lt/lpfr>.
10. Studium je čtyřleté a je založeno na sedmi modulech: metodologie politologie; dějiny politických teorií (miněna politická filosofie); politické teorie (miněna teorie nacionalismu a demokracie); veřejná správa; mezinárodní vztahy; komparativní politologie; litevská politika. Bakalářské studium obsahuje dále přednášky z ekonomie, práva, *public relations* a studium dvou cizích jazyků. Srov. *Studies* (<http://www.tspmi.vu.lt/english/studies.htm>).
11. Institut byl prvním akademickým pracovištěm na Litvě, které bylo oprávněno udělovat doktoráty v oboru politologie. První disertační práci obhájil v listopadu 1993 Gediminas Vitkus, do roku 1996 pak byly uděleny další čtyři doktorské tituly a v letech 1997–1999 další dva. V současné době studuje v doktorandském studiu (které je čtyřleté) 11 politologů.
12. *Institute of International Relations & Political Science* (<http://vingis.sc-uni.ktu.lt/polsci/dep/iirps.htm>).
13. Universita byla založena v roce 1922 a už v meziválečné periodě se objevil návrh prof. M. Remerise na zřízení Školy politických věd. Po nacistické okupaci v roce 1941 byla universita zrušena, krátce (do roku 1950) fungovala ještě po válce, ale v tomto období ze zřejmých důvodů nemohlo být na výuku politologie ani pomyšlení.
14. V roce 1997 byl zřízen bakalářský program Veřejná správa. Srov. *History of the Department of Political Science* (http://www.vdu.lt/PMDI/pol_istorija-an.html).
15. V magisterském programu navštěvují studenti povinně kurzy z oblastí: metodologie politologie, sociologický výzkum, demokratické systémy ve srovnávací perspektivě, litevská vláda a politické procesy, politické systémy západní Evropy. V rámci volitelných kursů mají možnost navštěvovat přednášky a semináře z těchto oblastí: dějiny politické filosofie, dějiny diplomacie, politické dějiny Litvy, dějiny *welfare state*, současná politická teorie a metodologie, kulturní teorie, stranická organizace, strany a politika na Litvě, srovnávací analýsa „postkomunistických“ států, politický vývoj ve Skandinávii a Pobaltí, ústavní právo na Litvě, politika v USA, evropská integrace etc.
16. *Department of Political Science, Vytautas Magnus University* (<http://vingis.sc-uni.ktu.lt/polsci/dep/vdu.htm>).
17. *History of IPSD* (http://www.vdu.lt/PMDI/istorija_an.html).
18. *Teaching Personnel of the Department of Political Science* (http://www.vdu.lt/PMDI/pol_pmp_an.html) a *Studies of the Department of Political Science* (http://www.vdu.lt/PMDI/pol_stud_an.html). Nejvýznamnější a mezinárodně nejznámější postavou katedry je bezesporu dr. Algis Krupavičius.
19. *Faculty of Social Sciences* (<http://www.ktu.lt/en/kut/fakult/admin/about.html>).
20. Srov. *Science* (<http://www.ktu.lt/en/kut/fakult/admin/policy/scpubad.html>).
21. *Department of Public Administration* (<http://www.ktu.lt/en/kut/fakult/admin/policy/abpubad.html>). Zmínit je nutno vedle Algise Krupavičiuse i doc. Vyngintase Grinise, prof. Edvardase Jasaitise či doc. Junevičiuse.
22. Konkrétní oblasti vědeckého zájmu centra jsou tyto: politická transformace a politická elita, formování multipartistického systému na Litvě, volební procesy ve střední a východní Evropě, ekonomická elita na Litvě, utváření sociální politiky ve vztahu k procesu evropské integrace, demokratisace, *gender studies*, participace a moc v transičních společnostech. Srov. *Public Policy Research Centre* (<http://www.ktu.lt/en/kut/fakult/admin/policy/scpprc.html>).
23. Bakalářské i magisterské studium obsahuje kurzy v těchto oblastech: základní principy veřejné správy, správní právo, evropský integrační proces, teorie veřejné organizace, řízení lidských zdrojů, vývoj a analýsa *policy*, počítačová projektová analýsa, spravování veřejných financí, etika ve veřejné správě, životní prostředí ve vazbě na společnost a technologie, strategické plánování a evaluace, mezivládní vztahy, vedení veřejných organizací, současné problémy veřejné správy, aplikovaný výzkum a výzkumné metody.
24. *Department of Public Administration and Public Administration Program* (<http://vingis.sc-uni.ktu.lt/polsci/dep/pa-ktu.hzm>).

25. *Department of political Science, University of Klaipeda* (<http://vingis.sc-uni.ktu.lt/polsci/dep/klu.htm>).
26. *Tiltai* vychází od roku 1997, oficiální periodicitu je půlroční (ale už dnes existuje 11 čísel). Přehled článků a jejich stručné anotace lze najít na adrese: <http://www.ku.lt/eng/utiltai.htm>.
27. Osobně se domnívám, že vyšší úřednické posty by měly zůstat politické, neboť jedině tak lze zajistit alespoň určitou míru kontroly (hrozba výměny osoby byrokrata v momentu obměny politické elity) a zároveň je to jediný způsob, jak omezit rozpínání úřednického aparátu.

ZDENĚK KOUDELKA

OBCE A KRAJE

Kniha se zabývá obecním a krajským zřízením po reformě veřejné správy v roce 2000. Kniha je určena pro členy zastupitelstev a zaměstnance obcí a krajů působících na obecním a krajském úřadě. Knihu doplňuje další titul Právní předpisy samosprávy zabývající se především obecně závaznými vyhláškami a nařízeními obcí a krajů.

Linde Praha 2000, 228 stran, cena 218 Kč

Knihu lze objednat na adrese:

LINDE Praha, a.s., Opletalova 35, 115 51 Praha,
tel.: 02/24212214, fax 02/24211073, e-mail: linde@telecom.cz

Stanislav Balík, Filosofická fakulta a Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity, Brno

Petr Fiala, katedra politologie, Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity, Brno

Helena Hartlová, Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity, Brno

Vít Hloušek, Filosofická fakulta a Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity, Brno

Marie Jílková, Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity, Brno

Zdeněk Kříž, katedra společenských věd, Vojenská akademie, Brno

Michal Kubát, Institut mezinárodních teritoriálních studií, Fakulta sociálních věd Karlovy univerzity, Praha

Jan Kysela, katedra teorie práva a právních učení, Právnická fakulta Karlovy univerzity, Praha

Ladislav Mrklas, katedra politologie, Fakulta sociálních věd Univerzity Karlovy, Praha

Miroslav Novák, katedra politologie, Fakulta sociálních věd Univerzity Karlovy, Praha

Štěpán Pecháček, Parlamentní institut, Praha

Mojmír Povolný, Lawrence University Appleton, USA

Daniel Prouza, Krajský soud České Budějovice

Petra Rakušanová, Sociologický ústav Akademie věd ČR, Praha

Maxmilián Strmiska, katedra politologie, Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity, Brno